

RESTAURALCÚDIA

RESTAURACIÓ DEL CORREDOR ECOLÒGIC DE LA BADIA D'ALCÚDIA

UN ESFORÇ COMÚ PER LES ZONES HUMIDES

Ajuntament
d'Alcúdia

Universitat
de les Illes Balears

GOBIERNO
DE ESPAÑA
VICEPRESIDENCIA
TERCERA DEL GOBIERNO
MINISTERIO
PARA LA TRANSICIÓN ECOLÓGICA
Y EL RETO DEMOGRÁFICO

Fundación Biodiversidad

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

Financiado por
la Unión Europea
NextGenerationEU

Fitxa tècnica del projecte:

“RestaurAlcúdia: Restauració del corredor ecològic de zones humides de la Badia d’Alcúdia. Solucions basades en la natura aplicades a Mar-i-estany i l’Estany des Ponts per a millorar la seva adaptació al canvi climàtic” de la Convocatòria de subvencions per a la restauració d’ecosistemes fluvials i la reducció del risc d’inundació en entorns urbans espanyols 2021.

Durada:

De l’1 de gener de 2023 fins al 31 de març de 2026.

Coordinació:

Ajuntament d’Alcúdia
batlia@alcudia.net

Socis:

Universitat de les Illes Balears (UIB)
i WWF España

Pressupost:

3 179 041,48 €, dels quals 2 211 977,06 € són finançats per la Fundación Biodiversidad del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència (PRTR), finançat amb fons europeus – NextGenerationEU, que significa un 69,58% del pressupost total.

Més informació:

wwf.es/restauralcudia

Texte: Carlota Viada i Teresa Gil

Coordinació: Amalia Maroto

Edició: WWF España

Disseny: Otro tipo con Gafas

Il·lustracions: Xavier Canyelles

Març 2026

Dipòsit Legal: M-6009-2026

DE L'ABANDÓ A L'ESPERANÇA

Des de l’any 2020 treballem en les zones humides urbanes de Mar-i-estany i Estany des Ponts (Alcúdia) amb l’objectiu de reduir el risc d’inundació i aconseguir la seva restauració ambiental.

Aquests dos aiguamolls relictos provenen d’una antiga gran albufera que entre els anys 60 i 80 del segle xx va ser reblida per a usos urbans i turístics, i en les darreres dècades s’han fragmentat per urbanitzacions i carreteres, els residus s’han acumulat i han perdut retenció hídrica, la qual cosa ha causat inundacions en el port i platja d’Alcúdia, zona que s’inunda gairebé cada any en els episodis de gota freda tardorenques.

Encara que estaven molt degradats, tenien un alt potencial ecològic i social, per la qual cosa l’any 2021 es va declarar el corredor ecològic del Parc Natural de l’Albufera de Mallorca. A més, Mar-i-estany és Zona d’Especial Protecció per a les Aus (ZEPA, Xarxa Natura 2000) des de 2019.

Gran part del terreny on s’està treballant és Domini Públic Marítim Terrestre. D’altra banda, el Grup Santander va cedir a l’Ajuntament d’Alcúdia 47 ha en l’Estany des Ponts per a dedicar-les a aquest projecte de restauració ambiental.

Les accions del projecte es van dissenyar amb la participació de la societat civil i organismes públics en dos tallers el 2021, gràcies al suport de la Fundació MAVA i a la coordinació de WWF, i tots els partits polítics del ple d’Alcúdia van votar unànimement a favor de la iniciativa. Aquests dos fets són d’extrema importància per a un projecte que requereix molts anys d’execució, ja que atorguen robustesa i suport social i polític a llarg termini.

Com a conseqüència d’aquest treball previ, l’any 2022 es va poder presentar el projecte als fons Next Generation, a través de la Fundación Biodiversidad, i es va aconseguir un cofinançament de 2,2 milions d’euros.

Primer taller participatiu celebrat el juny de 2021 per cortesia de Can Vauma.

EL DESPERTAR DE L'AIGUAMOLL

Mentre Mar-i-estany acull una diversa fauna i flora adaptada a l'aigua dolça, l'Estany des Ponts és una extensa llacuna costanera d'aigua salada, connectada amb la mar per un extrem i amb l'Albufera de Mallorca per un altre.

Les zones humides ens proveeixen d'innombrables beneficis com ara aigua dolça, aliments, materials de construcció, biodiversitat, control de crescudes, recàrrega d'aqüífers i també mitigació del canvi climàtic, ja que poden emmagatzemar més carboni que qualsevol altre ecosistema. Tot això els converteix en entorns clau per a assegurar les nostres condicions socials, culturals i econòmiques, per la qual cosa la seva cura és crucial per a la supervivència de la vida al planeta.

D'INSALUBRES A JOIES DE LA CONSERVACIÓ

Fins a mitjan segle xx, els aiguamolls es consideraven malsans i poc productius per a l'ésser humà. L'any 1918, es va aprovar al nostre país la llei coneguda com a Llei Cambó, que promovia la seva dessecació. Va desaparèixer el 60% de la superfície humida original espanyola.

L'any 1982, Espanya va subscriure el Conveni Ramsar de protecció de les zones humides

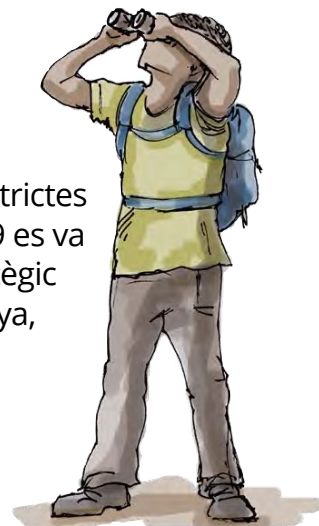
i es va incorporar a la Unió Europea l'any 1985, amb estrictes normes ambientals. El 1999 es va aprovar el primer Pla Estratègic de Zones Humides d'Espanya, actualitzat l'any 2022.

ARRIBA EL MOMENT D'ANAR MÉS ENLLÀ: **RESTAURAR ALLÒ QUE S'HA PERDUT**

És necessari fer una passa més i recuperar les àrees perdudes, impulsant la restauració ecològica.

La Unió Europea està iniciant la implantació del Reglament de Restauració de la Naturalesa (Reglament (UE) 2024/1991). Per la seva part, les Illes Balears han estat pioneres amb l'aprovació, al començament del 2023, d'una Estratègia de Zones Humides de les Illes Balears, que inclou una important secció dedicada a la restauració.

El projecte RestaurAlcúdia obre camí en aquestes polítiques ambientals i demostra que la restauració de zones humides no només és factible, sinó que compta amb el suport rotund de la societat civil, dels sectors econòmics i de les administracions.

ABANS

DESPRÉS

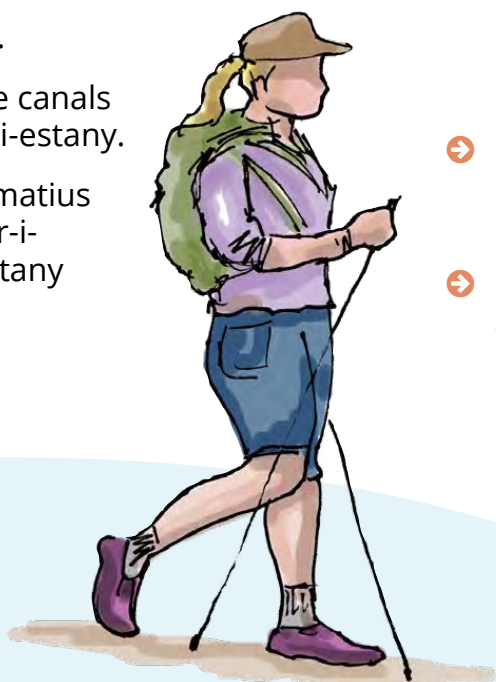

D'ABOCADOR IL·LEGAL A CORREDOR ECOLÒGIC

Després de més de tres anys d'accions de restauració dutes a terme per l'Ajuntament d'Alcúdia, WWF i la Universitat de les Illes Balears, la natura s'obre pas i cobra vida en els aiguamolls gràcies al projecte RestaurAlcúdia.

ALGUNES DADES:

- ➔ 300 tones d'enderrocs, 26 de fems i més de 25 tones de plantes invasores retirades.
- ➔ 10 llacunes creades a l'Estany des Ponts: 8 temporals d'aigua de pluja amb una superfície de 21 000 m² i 2 permanents de 4400 m².
- ➔ 1000 metres nous de platja a la riba oest de l'Estany des Ponts, per a les aus limícoles.
- ➔ 5 espais segurs per a la reproducció d'aus larolimícoles a l'Estany des Ponts: 3 illetes flotants al llac i 2 illetes de terra inaccessibles per a persones i depredadors.
- ➔ 28 caixes niu per a aus insectívores i rapinyaires.
- ➔ 16 refugis per a ratapinyades.
- ➔ 2650 metres de canals netejats a Mar-i-estany.
- ➔ 2 cartells informatius col·locats a Mar-i-estany i 4 a l'Estany des Ponts.

ACCIONS I RESULTATS:

- ➔ Les noves llacunes s'han naturalitzat amb espècies arbustives i herbàcies, creant una diversitat de tipus de zones humides, recreant els històricament existents, tant dolços com salobres i de profunditats variades.
- ➔ Els nous metres de platja disposen de còdols i vegetació per a l'avifauna i substitueixen un esglaó de ciment i pedra.
- ➔ La neteja de canals afavoreix que l'aigua flueixi millor cap a Mar-i-estany en casos de pluges torrencials, reduint el risc d'inundacions.
- ➔ El tancament al trànsit rodat del vial de l'Estany des Ponts està evitant abocaments il·legals.
- ➔ La cartelleria instal·lada sensibilitza sobre el projecte de restauració, la seva biodiversitat i el seu funcionament hidrològic.
- ➔ El karting instal·lat sobre zona humida s'està retirant per a la posterior restitució ecològica de la zona.
- ➔ L'assentament il·legal d'autocaravanes a l'Estany des Ponts també s'ha retirat.

L'equip investigador de l'àrea d'Ecologia del departament de Biologia de la UIB ha posat en marxa un programa de monitoratge científic per a avaluar l'estat de conservació d'aquests espais i les millores en biodiversitat derivades de la restauració duta a terme. Per a això, s'han realitzat anàlisis de l'estat ecològic de l'ecosistema a través d'indicadors, s'ha inventariat la fauna terrestre i aquàtica i s'ha estudiat l'evolució de la vegetació, la qual cosa ha generat informació clau per a planificar accions futures i garantir la sostenibilitat dels aiguamolls.

En el transcurs de l'estudi s'han catalogat 160 espècies d'animals, incloses 86 espècies s'aus com la fotja banyuda, l'àguila pescadora o el berrat pescaire, així com fauna marina com l'anguila o el peix pipa. En aquest context, s'ha elaborat una Guia de Biodiversitat del Corredor Ecològic d'Aiguamolls de la Badia d'Alcúdia, en tres idiomes.

*Escaneja i
baixa't la guia.*

© Miraprim / WWF

Recollida de fems a l'Estany des Ponts.

© Miraprim / WWF

Apertura de les llacunes en l'Estany des Ponts.

LA COMUNITAT QUE CUIDA DE LES ZONES HUMIDES

El projecte RestaurAlcúdia ha desenvolupat durant més de tres anys un intens programa d'accions de governança i participació, clau per a garantir la restauració ambiental d'aquestes zones humides.

Els dos tallers que WWF va organitzar el 2021, amb la participació de 30 persones vinculades a aquests espais, van establir les bases del grup nucli dels sectors implicats. Aquest grup ha acompanyat el desenvolupament del projecte al llarg del temps, aportant solidesa i continuïtat a les

actuacions, i reforçant la seva sostenibilitat en el temps, vinculant el cofinançament i el treball participatiu.

Es va presentar públicament el març del 2023 davant de més de 70 persones de sectors estratègics i es va signar un acord de col·laboració entre els socis del projecte, el Govern de les Illes Balears i el Consell de Mallorca.

La col·laboració amb la Federació Balear de Piragüisme es va desenvolupar mitjançant reunions i tallers, coordinant

Taller amb la Federació Balear de Piragüisme.

Jornada de voluntariat amb instituts de secundària.

els usos esportius de l'Estany des Ponts amb la restauració ecològica. Paral·lelament, es van mantenir trobades amb institucions clau, com la Direcció General de Costes i Litoral o el nou equip del Govern de les Illes Balears, facilitant-se les autoritzacions i el suport institucional.

El sector hotel·ler va participar a una trobada pionera amb empresaris turístics d'Alcúdia per a explorar sinergies entre la conservació i el turisme sostenible. A més, dues jornades participatives amb més de 30 representants de l'administració, el sector turístic i la societat civil van servir de base per a l'elaboració de les bases tècniques per al Pla d'Ús Públic dels dos aiguamolls.

En l'àmbit de la ciència ciutadana, es va celebrar cada any el Dia Mundial de les Zones Humides amb els IES És Moll, Alcúdia i Ntra. Sra. de la Consolació —els tres instituts del municipi— implicats des de fa nou anys en el seguiment ecològic de Mar-i-estany.

Amb més de 40 persones voluntàries es van realitzar jornades de neteja i retirada d'espècies exòtiques invasores i, a més, van participar 200 alumnes en plantacions, neteja i col·locació de caixes niu.

El projecte ha tingut àmplia difusió en mitjans, congressos i jornades especialitzades, i la instal·lació de panells informatius a l'Estany des Ponts i Mar-i-estany fomenta la implicació de la ciutadania en la protecció d'aquests ecosistemes.

© Carlota Viada / WWF

Activitat amb alumnes el Dia Mundial de les Zones Humides.

© Miraprim / WWF

Piragüistes entrenant a l'Estany des Ponts.

© Aina Palmer / Ajuntament d'Alcúdia

Col·locació de caixes niu, amb entitats i empreses col·laboradores del projecte.

MIRANT AL FUTUR

La proposta de les bases tècniques del Pla d'Ús Públic —redactades de manera participativa durant el projecte— estableixen el compromís de garantir la continuïtat del projecte més enllà de 2026 amb el lideratge de l'Ajuntament d'Alcúdia, que assumirà la gestió de l'espai i impulsarà la seva integració dins la xarxa municipal de parcs periurbans. Es preveu mantenir i dinamitzar de manera estable la taula de participació com a òrgan de governança, reforçar la coordinació institucional i assegurar recursos tècnics i financers que permetin consolidar la conservació, l'ús públic ordenat i la implicació social a llarg termini.

A més, algunes mesures que no han pogut ser executades en l'àmbit del finançament Next Generation —per no ser elegibles, pel retard en l'expedició d'algunes autoritzacions o per haver-se dissenyat posteriorment a les sol·licituds d'autoritzacions— s'executaran durant els pròxims anys.

D'altra banda, hi ha fons per continuar amb els treballs de conservació i restauració que procedeixen del "LIFE Humedales", que s'executa a escala estatal entre el 2026 i el 2036, liderat per la Fundació Biodiversitat, en el qual WWF participa com a soci. Altres mesures seran impulsades per l'Ajuntament d'Alcúdia amb fons propis.

RESTAURALCÚDIA DEIXA UNA GRAN HERÈNCIA

El projecte impulsa un llegat durador per al territori, garantint zones humides en excel·lent estat de conservació per a les futures generacions. Aquests espais naturals promouen l'educació ambiental, l'esport a l'aire lliure i el turisme de natura, generant benestar, salut mental i noves oportunitats per a l'economia local.

La iniciativa ha transcendit els límits municipals i ha inspirat al municipi veí de Muro que, en veure l'experiència d'Alcúdia, ha iniciat el disseny d'un projecte similar de millora ambiental en el degradat Estany d'en Mama, connectat amb l'Estany des Ponts a través d'un canal.

D'aquesta manera, RestaurAlcúdia es consolida com el primer gran projecte de restauració de zones humides de Balears, i confiem que el seu llegat s'estengui pel territori.

AGRAÏMENTS

Volem expressar el nostre més sincer agraïment a totes les entitats, empreses i persones que han fet possible aquest projecte i que, amb la seva implicació i el seu compromís, han anat molt més enllà de l'esperat. Iniciatives com aquestes només tenen garantit el seu èxit si es basen en una sòlida xarxa de suports locals i estratègics.

Agraïm al Govern de les Illes Balears —Parc Natural de s'Albufera, Direcció General de Recursos Hídrics i Direcció General de Costes i Litoral— i al Consell de Mallorca, especialment a l'Oficina de Fons Europeus, pel seu suport institucional. A l'equip de la Fundació Biodiversitat, especialment a Adrián Brox, per facilitar-nos les gestions. Al Grup Santander per la cessió dels terrenys i per la participació continuada del seu voluntariat; als IES És Moll, IES Alcúdia i Ntra. Sra. de la Consolació per la seva implicació en el projecte; a la Federació Balear de Piragüisme i a l'Agrupació Hotelera d'Alcúdia pel seu compromís envers el projecte; a Rafael Cladera de Ca Vauma pel seu suport des de l'inici; a Pere Tomas i Rafael Moranta per la seva contribució en el disseny inicial de les mesures; a Clara Fuertes, Àngel Pomar i Daniel Aguiló, pel seu suport imprescindible en la tramitació d'autoritacions, consultes tècniques i redacció del projecte bàsic; a Maties Rebassa i Sergi Martino, del Govern de les Illes Balears, per les seves inestimables contribucions tècniques; a Jordi Muntaner, de SEO/BirdLife, gràcies al qual es va incloure a Mar-i-estany en el projecte; a les empreses Benfet i Sa Talaia, per anar més enllà dels seus contractes i pel seu compromís actiu a les jornades de voluntariat; a Matias Arrom Bibiloni S.L. i Grusamar S.L. per executar les obres amb la sensibilitat necessària; a Miraprim per l'excel·lent documentació fotogràfica i audiovisual, incloent-hi el vol de dron i la filmació de l'abans i el després; a Tirme per aportar els fons necessaris per al tractament dels enderrocs retirats; a Naturalea per la redacció del projecte executiu i la seva clara implicació amb els objectius d'aquest; i als mitjans de comunicació per la seva disponibilitat i suport en tot moment.

Les entitats sòcies del projecte RestaurAlcúdia volem expressar el nostre més sincer agraïment a tot el personal de l'Ajuntament d'Alcúdia, de la Universitat de les Illes Balears i de WWF per la seva implicació, professionalitat i compromís, sense els quals aquest projecte no hauria estat possible. Amb un esment especial a les dues corporacions municipals, sota les quals ha estat executat el projecte, els responsables del qual han assumit amb responsabilitat aquest compromís independentment del seu signe polític.

El nostre agraïment s'estén també a totes aquelles persones i entitats que, encara que no estiguin esmentades explícitament, han contribuït de l'una o l'altra forma al fet que aquest projecte hagi estat una realitat.

RestaurAlcúdia compta amb el suport de la Fundación Biodiversidad del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència (PRTR), finançat per la Unió Europea – NextGenerationEU.

Fotja alimentant els seus pollets.

RESTAUR ALCÚDIA

L'important no és com queda un espai,
sinó com es cuida a partir d'ara.

RestaurAlcúdia estableix les bases per a un corredor ecològic funcional
i per a noves experiències de restauració a la Badia d'Alcúdia.

Ajuntament
d'Alcúdia

Universitat
de les Illes Balears

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

Financiado por
la Unión Europea
NextGenerationEU